

Hallintovaliokunnalle

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto ulkomaalaislain muuttamisesta eräiden maasta poistamiseen liittyvien kohtien osalta (HE 51/2026 vp)

1 Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

1.1 Maasta karkottamispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Kannatan lakimuutosta, jossa maasta karkottamispäätöksen saaneen ulkomaalaisen valitus hallintotuomioistuimeen ei enää jatkossa automaattisesti lykkäisi maasta poistamisen täytäntöönpanoa. Esityksessä ehdotettava 30 päivän aika päätöksen tiedoksiantosta siihen, kun päätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi, selkeyttää täytäntöönpanosäännösten ymmärrettävyyttä ja se yhdenmukaistaa sääntelykokonaisuutta ulkomaalaisoikeudessa.

Nopeampi täytäntöönpanokelpoiseksi tuleminen tehostaa myös maasta poistamista, kun laittomasti maassa oleskeleva ulkomaalainen voidaan palauttaa myös valitusasian viereillä ollessa, jos hallintotuomioistuin ei määrää täytäntöönpanon keskeyttämistä tai kiellä täytäntöönpanoa. Nykyisellään, jos maasta karkottamispäätös on tehty yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantumisen vuoksi, päätös on voitu laittaa täytäntöön nyt ehdotettavalla menettelytavalla emmekä ole havainneet oikeusturvan vaarantumista prosessinäkökulmasta. Menettelytapa vain laajenisi koskemaan myös niitä ulkomaalaisia, joilla ei ole yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen perustuvia syitä maastapoistamiselle.

Maasta karkotettavan oikeusturvan ei pitäisi vaarantua, koska päätöksestä voi hakea täytäntöönpanokielttoa hallintotuomioistuimessa riittävässä 30 päivän ajassa ja päätöstä ei voida laittaa täytäntöön ennen, kun hallintotuomioistuin on antanut ratkaisun täytäntöönpanokieltihakemukseen. Täytäntöönpanoviranomainen pystyy tarkastamaan täytäntöönpanokieltohakemuksen ja siihen tulleen ratkaisun sähköisesti ja tarvittaessa hallinto oikeudesta suoraan. Käytäntö kuuluu normaaleihin maasta poistamisen valmisteluprosesseihin jo nykyisellään. Esityksessä ei ole säädetty hallinto-oikeuksille määräaikaa täytäntöönpanokiellon ratkaisemiseksi. Oletettavaa on, että hallinto-oikeudet tulevat ratkaisemaan hakemukset välittömästi tai viimeistään muutaman päivän sisällä. Tämä on kuitenkin vain oletama, koska velvollisuutta tähän ei ole.

Hallinto-oikeuksien resursointi ja kyky välittömään reagointiin tulee varmistaa kahdesta syystä. Toinen liittyy siihen, että hallinto-oikeus pystyy tutkimaan tapauksen riittävän perusteellisesti, jotta vältetään perustelemattomalta täytäntöönpanokiellon määräämiseltä. Toinen syy on se, että täytäntöönpanokiellot tosiasiallisesti pystytään ratkaisemaan väli päätöksenä lyhyessä ajassa eikä valituksen pääasian yhteydessä. Jos tähän ei tuomioistuimessa voida ryhtyä ja täytäntöönpanokieltihakemuksia ei ratkaista lyhyessä ajassa eivät maasta karkottamisen täytäntöönpanot nopeudu.

1.2 EU-kansalaisen maastapoistamispäätös olisi jatkossa maasta karkottaminen

Kannatan lakimuutosta, jossa maassa oleskelevan EU-kansalaisen maastapoistamisen oikeudellinen määrittely olisi jatkossa vain maasta karkottaminen ja niissä tilanteissa, joissa EU-kansalaista ei päästettäisi maahan ollenkaan, hänen asiansa käsiteltäisiin käännättämisenä.

Olemme poliisissa tutustuneet tarkasti säännösehdotuksiin ja niiden voidaan katsoa olevan vähintään nykyisen käytännön mukaiset. Nopeaan operatiiviseen työskentelyyn muutoksella ei pitäisi olla vaikutuksia. Poliisille on tärkeää, että se voi toteuttaa täysimääräisesti yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle vaaraksi katsottavien henkilöiden maahanpääsyn estämisen sekä välittömän maasta poistamisen.

Esityksessä on myös ilmaistu hyvin mitä tarkoitetaan sillä, että maasta karkottaminen on perustellusti kiireellinen ja yksityiskohtaiset perustelut vastaavat vallitsevaa operatiivista käytäntöä. Poliisin toimivalta on sidottu siihen, että EU-kansalainen on oleskellut maassa alle vuoden ja hänellä ei ole Suomeen asettuneita perheenjäseniä. Esityksessä on kuvattu yksityiskohtaisissa perusteluissa, kuinka esimerkiksi vuoden aikamääre lasketaan sekä mitä tarkoitetaan Suomeen asettuneilla perheenjäsenillä. Nämä kriteerit eivät välttämättä ole helposti selvitettävissä ja paljolti ratkaisut tulevat perustumaan ulkomaalaisen omaan kertomaan. Monimutkaisissa tapauksissa poliisi voi kuitenkin tehdä esityksen Maahanmuuttovirastolle maasta karkottamiseksi. Toimivaltamuutos saattaa lisätä poliisin työtä, kun ulkomaalainen valittaa poliisin tekemästä päätöksestä hallinto-oikeuteen ja näissä tilanteissa päätöksentekijältä vaaditaan lausuntoa ja muutoinkin oikeudenkäyntimenettelyyn osallistumista. Lisäksi päätösten perusteluiden tulee jatkossa olla yksityiskohtaisemmat muun muassa perustellusti kiireellisyyden arvion osalta.

1.3 Valituksen vireillä ollessa tehty uusi oleskelulupahakemus ja moninkertaiset maastapoistamispäätökset

Kannatan muutosta, jossa valituksen vireillä ollessa tehty uusi oleskelulupahakemus tul-taisiin ratkaisemaan kielteisenä, mutta yksilölliset inhimilliset syyt tulisi kuitenkin ottaa huomioon hakemusta ratkaistaessa. Lakimuutos toisi selkeyttä maasta poistamisen tilanteeseen, jossa viranomaisten ei tarvitsisi pohtia vireillä olevan hakemuksen menestymisen mahdollisuuksia maasta poistamisen valmistelujen ohessa. Nykyisellään vireillä olevan hakemuksen menestymisen mahdollisuuksia tiedustellaan Maahanmuuttovirastolta ennen täytäntöönpanoa, jotta voitaisiin välttyä turhilta täytäntöönpanoilta, jos vireillä

oleva hakemus johtaisikin oleskeluluvan myöntämiseen. Poliisia on ohjeistettu nykyisellään, että jos Maahanmuuttovirasto ei varmuudella voi sanoa tullaanko oleskelulupa myöntämään, maastapoistamispäätös laitetaan täytäntöön.

Lakimuutoksen jälkeen päätös voitaisiin laittaa täytäntöön kuormittamatta Maahanmuuttoviraston virkailijoita ennakollisilta selvittämisiltä. Kuitenkin eteen tulee tässäkin muutoksessa ulkomaalaisen kohdalla yksilöllisiä syitä, joiden vuoksi oleskelulupa voitaisiin myöntää, joten näemme että laissa tulisi olla mahdollisuus myöntää poikkeuksellisesti oleskelulupa myös tilanteessa, jossa valitus olisi vireillä. Näissä tilanteissa valittajan on myös mahdollista hakea täytäntöönpanokieltoa hallintotuomioistuimelta, joka nähdään perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta ulkomaalaisen oikeuksia edistävänä seikkana.

Kannatan ehdottomasti, että moninkertaisista maastapoistamispäätöksistä päästäisiin tilanteeseen, jossa olisi yksi maastapoistamispäätös. Tämä selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi täytäntöönpanokelpoisuuden määrittelyä ja järkevöittäisi työnjohdollisia ratkaisukäytäntöjä operatiivisessa työssä. Kokonaisuudessaan näiden edellä mainittujen seikkojen voidaan katsoa tehostavan laittomasti maassa oleskelevan henkilön maastapoistamista

1.4 Hallinta-asetuksen mukaiset siirtopäätökset

Näkemykseni mukaan pääasiassa Dublin-siirtojen käännytyspäätös termin teknisellä muuttamisella siirtopäätökseksi ei ole vaikutusta poliisin toimialueeseen. Poliisi laittaa jatkossakin täytäntöön näitä koskevat päätökset sekä myös sellaiset päätökset, jossa Suomeen saapuisi suuri määrä turvapaikanhakijoita ja heitä päätettäisiin siirtää toiseen jäsenvaltioon turvapaikka-asian käsittelemiseksi.

Hallinta-asetuksen mukainen säilöönottamisen peruste ja hallinta-asetuksesta tuleva viiden viikon aikarajoitus säilöissäpitämiselle voi olla haasteellinen joissakin tapauksissa, jos vastaanottava jäsenvaltio ei suostu vastaanottamaan siirrettävää Suomen viranomaisten pyynnöistä lyhyessä ajassa. Toinen haaste voi tulla, jos siirto viivästyy esimerkiksi säilöön otetun oman toiminnan vuoksi. Tilanne voisi olla sellainen, jossa siirrettävä vastustaa siirtoa. Tulkitsen näissä tilanteissa lainsäädännön mahdollistavan pidemmän säilössä pitämisen toisella perusteella, jos siirto ei onnistu esimerkiksi siirrettävän aggressiivisen käyttäytymisen vuoksi.

1.5 Esitys oleskeluluvan peruuttamiseksi sekä oleskelulupakortin ja oleskelukortin tilapäistä haltuunottoa

Katson, että muutos selkeyttää operatiivisen tason toimintamalleja. Nykyisellään on puuttunut laintasoinen säännös oleskelulupakortin haltuunottamisesta, kun poliisi on aloittanut maasta karkottamiseen liittyvän prosessin tekemällä Maahanmuuttovirastolle esityksen maasta poistamisesta. Poliisi on havainnut, että oleskelulupakortin turvin ulkomaalainen on voinut matkustaa edelleen Schengen alueella, vaikka hänen oleskeluoikeutensa on saatettu vastuuviranomaiselle peruutettavaksi. Oleskelulupakortin turvin on voitu jopa piiloutua toiseen jäsenvaltioon tarkoituksenaan vältellä mahdollista maasta karkottamista. Ehdotus tulee estämään matkustamisen, kun oleskelulupakortti tullaan

ottamaan viranomaisen haltuun jo esitysvaiheessa. Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa kerrottiin prosessin kulkua sekä katsottiin, että kyseessä ei ole valituskelpoinen päätös. Operatiivisella tasolla todennäköisesti tullaan säännöksen voimaantulon jälkeen näkemään lisääntyviä asiakaskäyntejä, kun ulkomaalaiset käyvät poliisiasemilla pyytämässä korttia haltuunsa esimerkiksi pankkiasiointia tai ulkomaanmatkoja varten.

Tulkitsen kuitenkin, että ulkomaalaisella olisi esimerkiksi matkustusoikeus siinäkin tilanteessa, että olisi tehty esitys maastapoistamiseksi.

1.6 Ennakollinen maahantulokielto

Esityksessä ehdotetaan, että poliisille tulee uusi toimivaltuus, ennakolliseen maahantulokieltoon määrääminen toisen turvallisuusviranomaisen esityksestä. Tuen esitystä ja katsotaan sen kuuluvan poliisin toimialueeseen.

Maahantulokieltoon voitaisiin jatkossa määrätä kolmannen maan kansalainen, jos on painavia syitä katsoa, että hän muodostaisi vakavan uhan yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansalliselle turvallisuudelle, jos hänen matkustamisensa Suomeen ja Schengen alueelle sallittaisiin. Säännös on onnistunut ja kirjoitettu kattamaan moninaiset turvallisuuden vaarantumisen ilmentymät. Kohderyhmään soveltuvia tilanteita voisi olla myös järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien henkilöiden maahanpääsyn estäminen jo ennakolta lähtömaissaan määräämällä heidät maahantulokieltoon.

Ennakollisen maahantulokiellon määriä vuositasolla ei pystytä tässä vaiheessa arvioimaan. Tehtävään on syytä varata noin kahden henkilön resurssi alkuvaiheessa. Olettamani on, että lain voimaantulon ensimmäisinä vuosina kieltoja määrätään suhteessa reilusti enemmän kuin myöhemmin.

Ennakollisen maahantulokiellon tiedoksiantojärjestely eroaa yleisesti ulkomaalaisoikeudessa tyypilliseksi koetusta tiedoksiantotavasta. Kannatan tiedoksiannon toimittamista myöhäisemmässä vaiheessa, kun otetaan huomioon päätöksen erityispiirteet ja kohderyhmä. Näissä tapauksissa on hyväksyttävää, että päätöksen oikeusvaikutukset astuvat voimaan päätöksentekohetkellä ja viranomainen tekee merkinnät maahantulokiellosta SIS-järjestelmään. Ulkomaalainen saa siten tiedon maahantulokiellosta, jos hän on pyrkimässä Schengen alueelle. Tieto tästä tulee viisumi tai oleskelulupahakemuksen yhteydessä tai haettaessa ETIAS-lupaa.

1.7 Säilöönottolainsäädännön täsmennys

Ulkomaalaisen säilöönottamisen kokonaiskeston laskemisen näkökulmasta poliisin kentältä saadun tiedon pohjalta sisäministeriössä on täsmennetty säilöön ottamisen keston laskentaa.

Säilöönottamisen keston laskennan taustalla vaikuttaa EU säädöksistä vastaanottodirektiivi sekä paluudirektiivi ja maahanmuuttopakkin mukana tuleva hallinta-asetus. Edellä mainittujen säädösten soveltamisalueeseen kuuluvat kolmannen maan kansalaiset.

Säilöönottamisen yleiset edellytykset on kirjoitettu lakiin toiminnallisuuksien näkökulmasta onnistuneesti, mutta käytännön soveltaminen ja päätöksenteko vaativat erityistä ulkomaalaisoikeudellista osaamista sekä syvällistä perehtymistä taustalla vaikuttaviin EU-säädöksiin. Osaaminen korostuu erityisesti turvapaikanhakijoiden säilöönottamisen tilanteissa, jossa yleinen edellytys on tutkinnan alkuvaiheessa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen perusteiden määrittäminen. Tällöin EU-säädöspohjana toimii vastaanottodirektiivi ja säilöönottamisen kesto voi olla 6 kuukautta ja tätä aikaa voidaan jatkaa 6 kuukaudella, jos ulkomaalainen katsotaan vaaralliseksi. Käsitän tämän siten, että viranomaisilla on tässä tilanteessa, jos ulkomaalainen halutaan pitää säilössä, 6 kuukautta aikaa tehdä päätös sekä saada ratkaisu mahdolliseen muutoksenhakuun. Vaarallisten henkilöiden osalta vastaava aika on 12 kuukautta.

Säilöönottamisen yleinen edellytys muuttuu täytäntöönpanon turvaamiseksi sillä hetkellä, kun päätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi ja tämän jälkeen säilössäpitämisen keston laskennassa sovelletaan paluudirektiiviä. Paluudirektiivin mukaan jossa säilössäpito on pisimmillään 6 kuukautta ja tiettyjen edellytysten täyttyessä jopa 18 kuukautta. Lakiehdotuksessa on täsmennys tähän laskentaan siten, että muutoksenhakuajan vähennetään paluudirektiivin säilössäpitoajan pituudesta.

Lain soveltajan kannalta parhaiten soveltuvin lainkirjaus olisi sellainen, jossa säädettäisiin yksiselitteinen pisin säilössäpitoaika, joka koskisi kaikkia tilanteita, myös EU-kansalaisia. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on mainittu tältä osin pisimmäksi ajaksi 30 kuukautta. Tämä auttaa lainsoveltajaa ymmärtämään laskentalogiikka.

Säilöönottamisen yleisen edellytyksen vaihtuminen vastaanottodirektiivistä paluudirektiivin puolelle on merkityksellinen ulkomaalaisen oikeuksien näkökulmasta ja näissä tilanteissa yksityiskohtaiset perustelut ohjaavat tekemään uuden säilöönottopäätöksen. Tältä osin katson, että lainsoveltajan näkökulmasta olisi täsmennettävä, että tuleeko uusi päätös tuomioistuimen vahvistettavaksi säilöönotto-oikeudenkäyntimenettelyssä. Mikäli näin on tarkoitettu, se lisää säilöönotto-oikeudenkäyntien määrää säilöönottoyksikköpaikkakunnilla.

Uusintaturvapaikkahakemustilanteissa puhutaan jo varsin monimutkaisesta logiikasta, kun yleinen edellytys vaihtuisi paluudirektiivistä takaisin vastaanottodirektiivin mukaiseksi ja edelleen paluudirektiivin mukaiseksi, jos Maahanmuuttovirasto jättäisi turvapaikkahakemuksen tutkimatta.

Määräaikojen laskeminen tulee vaatimaan erityistä tarkkuutta ja tapauksen etenemisen seuranta, jotta yleisen edellytyksen vaihtuminen voidaan havaita reaaliajassa ja tämän pohjalta laatia uusi päätös. Ehdotettu lainsäädäntö kuitenkin selkeyttää tämänhetkistä tilannetta. En ole kuitenkaan täysin varma, että ehdotettu lainsäädäntö täysin vastaa siihen tarpeeseen, jossa enimmäisaika olisi selvästi nähtävillä lainsäädännöksessä.

Janne Lepsu, Poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 23.04.2026 klo 10:46. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Sami Hätönen
Poliisitarkastaja Marjo Tyynelä
Poliisilakimies Visa Weckström

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi